

UDK:347.6:343.615

Stručni rad

Primljen: 15. svibnja 2018.

Prihvaćen: 31. listopada 2018

Safet **MUŠIĆ**,
Ministarstvo obrane Bosne i Hercegovine
safet.music45@gmail.com

NASILJE U PORODICI KROZ PRAVNI OKVIR U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak: *U Bosni i Hercegovini zbog tradicionalne ukorijenjenosti rodnih stereotipa u socijalnoj i kulturnoj strukturi, bosanskohercegovačko društvo percipira nasilje u porodici kao vaspitnu mjeru i stvar privatnog života. Problem nasilja u porodici se na taj način regeneriše i nastavlja uslijed poricanja i šutnje većine članova društva, ali i nesistematičnog i nedosljednog pristupa ovom problemu relevantnih državnih institucija. Jedan od ključnih problema je i nedostatak sistematično prikupljenih i dostupnih podataka o broju slučajeva nasilja u porodici, koji bi potom poslužili u svrhu podizanja svijesti javnosti i državnih organa o ovom problemu i potrebi njegovog urgentnog rješavanja.*

Bez obzira na relativno zadovoljavajući pravni okvir u Bosni i Hercegovini, nedostatak adekvatne primjene u praksi onemogućava efikasnu zaštitu i ne pruža sigurnost oštećenim stranama, odnosno žrtvama nasilja u porodici. Zbog tih razloga postoji određeni nivo manjka povjerenja u rad nadležnih zaštitnih mehanizama, zbog čega se veliki broj žrtava nasilja ustručava od prijavljivanja akta nasilja nad njima. Nemali broj žrtava koje prijave nasilje u velikom broju koriste svoje pravo da ne svjedoče protiv počinitelja, čime se stvara začarani krug nasilja.

Tokom istraživanja obrađeni su i pravni aspekti nasilja u porodici u pogledu pozitivnog prava, odnosno zakona te konvencija koje je ratificirala Bosna i Hercegovina na čelu s Istanbulsom konvencijom. Države potpisnice Konvencije se obavezuju na sprovođenje njenih odredaba, što u nekim slučajevima iziskuje donošenje novih zakona i odredaba u već postojeće zakone u datoj državi.

Shodno rezultatima istraživanja koje je urađeno u sklopu rada, najveći problem nasilja u porodici jeste neprijavljivanje nasilja od strane žrtve nasilja, te neadekvatan odgovor nadležnih institucija na potrebe žrtve nasilja. Neophodno je ukazati na uočene nedostatke kako

bismo doprinijeli prevenciji stvaranja “začaranog kruga” gdje društvo nije pravovremeno i adekvatno pomoglo žrtvi nasilja. Stoga postoji mogućnost da žrtva postane zlostavljač, odnosno počinioc nasilja može razviti stav da je nasilje prihvatljivo te može biti u korelaciji sa drugim društvenim negativnim pojavama. Metode koje će biti korištene u izradi ovog rada su: metoda komparacije i analize, metoda analiza sadržaja, metode ispitivanja, odnosno ankete i statistička metoda.

Ključne riječi: nasilje, porodica, nasilje nad ženama, odgovor zakonodavstva na nasilje, zaštita od nasilja u porodici.

1. Uvod

Porodica kao nukleus svakog društva u kojem se svaki čovjek razvija zadovoljava svoje osnovne potrebe, ali i one najvažnije, koje se samo i mogu u krugu porodice zadovoljiti. Porodica je specifična biosocijalna zajednica ljudi i ima veoma značajnu ulogu u razvoju čovjeka, ali ne samo čovjeka, nego društva uopšte. Porodica se u svjetskim okvirima definiše kao: “Zajednica domaćina i jedna ili više drugih osoba koje žive u istom domaćinstvu koje su međusobno vezane rođenjem, brakom ili usvojenjem”.¹ Porodica je posrednik između društva i pojedinca i ona vrši više funkcija od bilo koje druge društvene grupe. Porodica je osnovna ljudska zajednica i ona u potpunosti utiče na formiranje ličnosti te je, osim za pojedinca, očuvanje porodice zapravo od izuzetne važnosti za svako društvo. što je to slučaj sa npr. silovanjem, i njegovom rodnom utemeljenju.

Bosna i Hercegovina kao društvo je postala visokotolerantna na skoro sve oblike nasilja i negativnih pojava povezanim sa nasiljem, te je tako i nasilje u porodici postalo svakodnevica našeg društva. Svakodnevno vidimo naslove u bosanskohercegovačkim medijima koji govore o užasnim primjerima nasilja u porodici koji nerijetko rezultiraju i smrtnim ishodom, a takođe su česti izvještaji nevladinih organizacija koji iznose podatke o primjerima nasilja u porodici kroz istraživanje ili se bave pomoći žrtvama nasilja u porodici. Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) je 2002. godine dala sveobuhvatnu definiciju nasilja gdje stoji da je nasilje “namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema

---

¹ Center for excellence in family studies, Building Policies That Put Families First: A Wisconsin Perspective, Wisconsin Family Impact Seminars Briefing Report, University of Wisconsin – Madison, First Edition, 1993., str. 20., dostupno na: <https://learningstore.uwex.edu/Assets/pdfs/BFI01.pdf>, (6.1.2018.).

drugoju osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom”.²

Radi se o globalnoj pojavi koja je prisutna u svim društvima svijeta i predstavlja svaki oblik fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja ili prijetnja takvim nasiljem kojem se izlaže neki od članova porodice. Nasilje nije izolirani, pojedinačan, događaj već obrazac ponavljajućih ponašanja.³

Ipak, nasilje u porodici sadržava u sebi nekoliko oblika koji svaki na svoj način ima određene posljedice na oštećenu stranu, odnosno žrtvu nasilja u porodici. Ovaj oblik nasilja, prema mišljenju velikog broja autora, predstavlja obrazac nasilnih ili prijeteci radnji s ciljem izvršenja namjernog kontrolisanja druge osobe.

Zbog značaja uloge porodice u razvoju i opstanku društva, problematici nasilja u porodici treba da se pridaje mnogo više pažnje, posmatrajući ga kao sociopatološku pojavu, koja prati razvitak porodice od samih početaka. Bez obzira koji od oblika nasilja se dešava i kojem članu porodice, nasilje u porodici strukturalno doprinosi disfunkcionalnosti porodice, a posebno doprinosi razvijanju poremećaja u ponašanju kod djece. Samim time, ukoliko djeca od najranije dobi naviknu da budu posmatrači nasilja ili žrtve nasilja, to u dosta slučajeva implicira predispoziciju djece da u kasnijem periodu života postanu zlostavljači, a samim time postanu dio “začaranog kruga” nasilja. Neophodno je razlučiti uzroke nasilja, ali ni u kojem slučaju ne smijemo dozvoliti da se nasilje opravdava sa određenom situacijom ili uzrokom jer za nasilje opravdanja nema, te to moramo kontinuirano naglašavati. Iako se nasilna ponašanja često pokušavaju objasniti uticajima negativnih socioloških faktora, kao što su nezaposlenost, uticaji okruženja, siromaštvo, socijalna isključenost, loša socioekonomska situacija, međutim ne može se izbjeći činjenica da je veliki procenat zlostavljača upravo bio žrtva nasilja u porodici u djetinjstvu.

2. Pojam i oblici nasilja u porodici

Kao što je slučaj kod većine društvenih pojava, tako i kod određivanja definicije nasilja u porodici teško da se može uzeti neka jedinstvena definicija kao opšteprihvaćena na globalnom nivou, ali isto tako sve te definicije nemaju značajnije razlike u tumačenju.

---

² Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), Definicija i vrste nasilja, dostupno na: <http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/> (24.9.2018.)

³ UN Women, Postupanje u slučajevima nasilja u porodici, dostupno na: <http://www.16dana.ba/wp-content/uploads/2018/02/Postupanje-u-slucajevima-nasilja-u-porodici-BOS.pdf> (6.1.2018.).

Najjednostavnija definicija je: Nasilje u porodici je ponašanje kojim jedan član porodice ugrožava tjelesni integritet, mentalno zdravlje ili spokojstvo drugog člana porodice.⁴

Definisanje nasilja u porodici uglavnom ovisi o tome da li te definicije daju institucije, stručnjaci određenih oblasti, naučnici, praktičari itd. Definicije nasilja u porodici mogu se razlikovati i po određenosti po oblastima, odnosno pristupu iz kojih se problematika posmatra. Nasilje u porodici možemo podijeliti po različitim oblicima ispoljavanja, kao što su:⁵

- Fizičko nasilje koje podrazumijeva korištenje dijelova tijela ili oružja radi prijetnje, kazne, dominiranja, kontrolisanja ili povređivanja druge osobe. Može da se vrši različitim načinima i sredstvima, a za posljedicu ima laku tjelesnu povredu ili tešku tjelesnu povredu.
- Psihičko nasilje se odnosi na ozbiljnu prijetnju da će biti napadnut život ili tijelo člana porodice. Psihičko nasilje se odnosi takođe na zastrašivanje, konstantno kritikovanje, potcjenjivanje, različite optužbe, emocionalno ucjenjivanje, stvaranje nesigurnosti kod žrtve, verbalno zlostavljanje, uznemiravanje, maltretiranje itd.
- Seksualno nasilje se odnosi na svaki vid povrede polne slobode i morala, svaki vid degradiranja i ponižavanja na seksualnoj osnovi, svaki vid prisiljavanja na seksualni odnos i silovanje. Ovu vrstu nasilja često prati i fizičko i psihičko nasilje, a često se ti slučajevi nasilja vrše istovremeno i posebno su ponižavajući.
- Ekonomsko nasilje uglavnom obuhvata oduzimanje novca i vrijednih stvari, kontrolisanje zarade i primanja, zabrana članu porodice da raspoláže svojim i zajedničkim prihodima, zabrana da se zaposli i ostvari sopstvene prihode, oduzimanje sredstava za rad, nametanje obaveze stalnog podnošenja detaljnih izvještaja o trošenju novca i dr.

---

⁴ Članom 208, stav 1 Krivičnog zakona Republike Srpske propisuje se da „Ko primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice, bit će kažnjen novčanom kaznom ili zatvorom do dvije godine.” (Službeni glasnik RS 73/10) Član 222. krivično djelo “nasilje u porodici” stav 1 Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine propisuje da “ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili psihičko zdravlje člana svoje porodice” kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. (Sl. Novine FBiH, br. 75/17) Član 218. stav 1. i 2. propisuje da “Ko nasiljem, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava mir, tjelesnu cjelovitost ili duševno zdravlje člana svoje porodice” kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. Ko krivično djelo iz stava 1 ovoga člana počini prema članu porodice s kojim živi u zajedničkom domaćinstvu kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. (Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, broj 9/13).

⁵ U smislu člana 7. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici FBiH navodi se da će se smatrati da postoji nasilje u porodici ukoliko postoje osnove sumnje da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice, definisan je pojam nasilja u porodici, kao i radnje nasilja u porodici ili prijetnje tim radnjama.

Nasilje u porodici se takođe može odrediti i po tome ko su bile žrtve nasilja, što se najjednostavnije karakteriše kao: nasilje među partnerima, nasilje nad starijim osobama članovima porodice i nasilje nad djecom u porodici. Uvažavajući i druge načine definisanja pojma nasilja u porodici, ono što svakako može biti zajedničko je to da je nasilje u porodici višeslojan pojam koji u krajnoj instanci podrazumijeva zloupotrebu moći i povjerenja u porodičnim odnosima, s ciljem uspostavljanje kontrole nad istima.

3. Pravna regulativa nasilja u porodici i međunarodnopravni okvir

3.1. Međunarodni standardi

Međunarodni standardi za zaštitu ljudskih prava jasno nalažu da je država odgovorna za prevenciju, provođenje istrage i sudsko sankcionisanje svih oblika kršenja ljudskih prava. Iako su obaveze iz sporazuma o ljudskim pravima primjenjive isključivo na države potpisnice, te tako i na djela koja počine državni organi. Takođe, prema principima međunarodnog prava, postoji odgovornost države za djela koja počini pojedinac ukoliko država potpisnica ne spriječi kršenje prava, ne provede istragu i ne kazni djelo nasilja, te propusti osigurati pristup pravdi, uključujući i naknadu štete žrtvama, što se naziva standardom dužne pažnje.⁶ Zaštita ljudi od nasilja primarni je zadatak suvremene zajednice, a zaštita djece od ove pošasti dodatni je zadatak i obaveza kojoj bi svaka ozbiljna i civilizirana zajednica trebala posvetiti veliku pozornost.⁷

Rezolucijom Generalne skupštine o Osnovnim načelima i smjernicama o pravu na pravni lijek i popravak za žrtve velikih prekršaja međunarodnog prava i ozbiljnih kršenja međunarodnog humanitarnog prava, dužna pažnja definisana je kao obaveza države da “poduzme odgovarajuće zakonske i administrativne i druge odgovarajuće mjere za sprečavanje povreda”, kao i da “poduzme mjere protiv onih koji su navodno odgovorni [za kršenje ljudskih prava], u skladu sa domaćim i međunarodnim pravom.”⁸ Iako je standard dužne pažnje primijenjen na brojna pitanja u vezi sa ljudskim pravima, međunarodni sporazumi i instrumenti

---

⁶ Misija OSCE-a u BiH, Krivična odgovornost i sankcioniranje počinitelja nasilja u porodici - Analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, 2011., str. 44., dostupno na: <http://www.osce.org/bs/bih/106971?download=true>, (7.2.2018.).

⁷ Muratbegović, E., *et al.*, Smjernice za postupanje u slučaju nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, FRAM ZIRAL Mostar, 2013., str. 8., dostupno na: http://www.mhrr.gov.ba/ljudska_prava/djeca_bih/Smjernice%20za%20postupanje%20u%20slucaju%20nasilja%20nad%20djecom%20-%20HRV.pdf, (8.6.2017.).

⁸ United Nations General Assembly resolution 60/147 of 16 December 2005, Basic Principles and Guidelines on the Right to a Remedy and Reparation for Victims of Gross Violations of International Human Rights Law and Serious Violations of International Humanitarian Law, A/RES/60/147

jasno nalažu da taj standard takođe bude primjenjiv konkretno na radnje i politike koje poduzima država, a koje se odnose na nasilje nad ženama.⁹

Bosna i Hercegovina raspolaže kvalitetnim pravnim okvirom kojim se kreiraju pretpostavke za prevenciju nasilja nad ženama i nasilja u porodici koje su usklađene sa međunarodno pravnim dokumentima. Pored navedenih međunarodnih pravnih dokumenata, koji su sadržani u Ustavu BiH i čine njegov sastavni dio, potpisani su i ratificirani i drugi međunarodni pravni akti i dokumenti kojima se stvara zakonska osnova, kao vid opće prevencije nasilja, poput Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (CEDAW), Konvencije o pravima djeteta, Deklaracija Društva naroda "Opća prava djeteta", te Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama.

3.2. Zakonska rješenja u BiH - kroz komparaciju zakona

Ustavi Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine garantiraju zabranu diskriminacije na osnovu spola, između ostalih osnova, kao preduslov za prevenciju nasilja nad ženama i nasilja u porodici na nivou jednog od ključnih uzroka i posljedica ovih vrsta nasilja. Pored toga, BiH, Republika Srpska i Federacija BiH su usvojile niz zakonskih akata koji zabranjuju diskriminaciju na osnovu spola, inkriminiraju različite oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, te posebno propisuju zaštitu od diskriminacije i nasilja u porodici.¹⁰

U ovom kontekstu, i različite vrste nasilja po osnovu spola se smatraju oblicima diskriminacije, odnosno kršenjem ljudskih prava. Zakon o zabrani diskriminacije u BiH¹¹ takođe nadograđuje okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u BiH i uređuje sistem zaštite od diskriminacije, između ostalog, na osnovu spola. Pored ovih zakona, porodični zakoni Federacije BiH i Republike Srpske zabranjuju nasilje u porodici, a krivični zakoni BiH, Republike Srpske, Federacije BiH i Distrikta Brčko inkriminiraju nasilje u porodici, kao i niz drugih krivičnih djela, koja jesu definirana na rodno neutralan način, osim onih djela koja se po svojoj prirodi mogu odnositi samo na žene kao oštećene, ali daju osnovu i za

---

⁹ Misija OSCE-a u BiH, Krivična odgovornost i sankcioniranje počinitelja nasilja u porodici - Analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, 2011., str. 44., dostupno na: <http://www.osce.org/bs/bih/106971?download=true>, (7.2.2018.).

¹⁰ Ibid.

¹¹ Zakon o izmjenama i dopunama zakona o borbi protiv diskriminacije, Službeni glasnik BiH, broj 59/09, 66/16

procesuiranje počinitelaca i zaštitu oštećenih u smislu nasilja na osnovu spola. Ovim se stvara okvir za opću prevenciju nasilja nad ženama, između ostalih krivičnih djela.¹² Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu definiraju načine zaštite od nasilja u porodici, kao i mehanizme sankcionisanja.

Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH u članu 7. definirana je radnja nasilja, te kada će se smatrati da isto postoji, i to: “U smislu ovog zakona smatrat će se da postoji nasilje u porodici ukoliko postoji osnov sumnje da su učinjene radnje kojim član porodice nanosi fizičku, psihičku ili seksualnu bol ili patnju i/ili ekonomsku štetu, kao i prijetnje koje izazivaju strah od fizičkog, psihičkog ili seksualnog nasilja i/ili ekonomske štete kod drugog člana porodice”.¹³ Dok Zakonom od nasilja u porodici u Brčko distriktu član 2 stav c navodi da “nasilje u porodici predstavlja svaku radnju nasilja člana porodice ili porodične zajednice kojom se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice.”¹⁴

Rezultatima istraživanja koje je tokom 2009. godine provela Misija OSCE-a u BiH, a koje je obuhvatilo policiju, centre za socijalni rad, tužioce i sudije zapaženo je da se Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske primjenjuje kako bi počinioci nasilja bili (blaže) kažnjeni umjesto da se koristi za pružanje pomoći žrtvama.¹⁵ Ovo je u suprotnosti sa međunarodnim standardima kojima se od država traži da usvoje obuhvatnu legislativu kojom se izričito zabranjuje nasilje nad ženama, predviđaju krivične sankcije, građanskopravna sredstva (lijekovi), mjere zaštite i udaljenja, kao i službe za podršku i pomoć, uključujući i skloništa.¹⁶ Druga poteškoća, možda još značajnija, gledajući iz perspektive zaštite žrtava, odnosi se na nedovoljno i neadekvatno korištenje mogućnosti izricanja zaštitnih mjera ustanovljenih ovim zakonima. Međunarodni standardi jasno zahtijevaju i propisuju da zaštitne mjere nisu oblik sankcije počinioca već oblik zaštite žrtve, koji treba da je žrtvama lako dostupan, a njihovo izricanje ne smije biti uslovljeno vođenjem bilo kakvog drugog postupka.

---

¹² Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period 2014.-2018., 2015, dostupno na: http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2015/10/CAHVIO_Strategija.pdf, (15.3.2018.), str. 11.

¹³ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, Službene novine Federacije BiH, br. 20/13

¹⁴ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Brčko distriktu u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, broj 2/10

¹⁵ Misija OSCE-a U BIH, Nasilje u porodici – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u FBiH - *Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija*, 2009., str. 8., dostupno na: <https://www.osce.org/bs/bih/118943?download=true>, (7.6.2017.).

¹⁶ Nikolić Ristanović, V., Dokmanović, M. Međunarodni standardi o nasilju u porodici i njihova primena na Zapadnom Balkanu, Izdavačko grafičko preduzeće Prometej, Beograd, 2006., str. 83.

Primjena istih, kao i samo provođenje u praksi trebaju biti što jednostavniji kako bi žrtvama bilo olakšano korištenje. Nažalost, u Bosni i Hercegovini se dogodilo da je priroda ovih mjera shvaćena na drugačiji način, one se ne smatraju posebnim oblikom pravne zaštite žrtava već vrstom prekršajnih sankcija počiniocima.¹⁷ S druge strane, i sami zakoni o zaštiti od nasilja u porodici su doprinijeli ovakvom tumačenju, prije svega propisivanjem zaštitnih mjera sankcijama za zaštitu od nasilja u porodici, kako je bilo navedeno u članovima 8. stav 1. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske i Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine. U isto vrijeme, Bosna i Hercegovina je jedina zemlja u regionu čija definicija nasilja u porodici “navodi da nasilje u porodici ugrožava uživanje ljudskih prava i sloboda i u kojoj se pominje princip jednakosti”.¹⁸ Nadalje, Zakonom o Krivičnom postupku Federacije BiH utvrđuju se pravila krivičnog postupka po kojima su dužni postupati sudovi, tužioc i drugi učesnici u krivičnom postupku predviđeni ovim zakonom, kada postupaju u krivičnim stvarima. U sklopu ovih pravila istim zakonom je predviđen niz proceduralnih mjera zaštite svjedoka/oštećenih, među njima i žrtava nasilja u porodici.¹⁹

Zakon o zaštiti od nasilja Federacije Bosne i Hercegovine i član 31. govori o osiguravanju osnovnih životnih potreba po kojem: “Žrtva nasilja u porodici ima pravo na osiguravanje osnovnih životnih potreba u pogledu neophodnog zdravstvenog, socijalnog i materijalnog zbrinjavanja i pravo osiguravanja pravne pomoći za rješavanje socijalnog, ekonomskog i drugog statusa”.

U cilju sigurnog zbrinjavanja žrtve nasilja, Zakon je to prepoznao kroz član 33. istog Zakona koji se odnosi na način zbrinjavanja žrtve: “Radi osiguranja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve nasilja u porodici, bez straha i opasnosti po život, policija i organ starateljstva dužni su, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u porodici u sigurnu kuću/sklonište (u daljnjem tekstu: sigurna kuća), drugu odgovarajuću instituciju ili kod druge porodice”.

S obzirom da se radi o nasilju u porodici, žrtva nasilja i počinitelj nasilja u porodici mogu biti samo članovi porodice, a porodicu prema članu 6. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH²⁰ čine:

---

¹⁷ Misija OSCE-a u BiH, *Nasilje u porodici – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u FBiH - Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija*, 2009., str. 10., dostupno na: <https://www.osce.org/bs/bih/118943?download=true> (7.6.2017.).

¹⁸ D. Petrić, N. Međunarodni pravni standardi u oblasti nasilja u porodici i pravna zaštita žrtava u Bosni i Hercegovini. SVAROG, (7), 2013., (89-104.), str. 7.

¹⁹ Ganija, H. Pravni aspekti braka i nasilja u porodici, (ISSN: 978-9958-640-62-9). Travnik, Univerzitet u Travniku, Pravni fakultet, 2016., str. 98.

²⁰ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH, Službene novine Federacije BiH, br. 20/13.

- bračni i vanbračni partneri i njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica),
- srodnici: krvni srodnici i srodnici iz odnosa potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom; očuh, maćeha; usvojenik i usvojilac iz odnosa nepotpunog usvojenja; srodnici po tazbini zaključno sa drugim stepenom,
- staralac i šticećenik, hranilac i hranjenik,
- bivši bračni i vanbračni partneri i njihova djeca (zajednička ili iz ranijih zajednica) i njihovi roditelji, uključujući očuha i maćehu.

Ovakvo određenje članova porodice obezbjeđuje zaštitu svih ovih lica ako su žrtve nasilja u porodici. S druge strane, osigurava se kažnjavanje bilo koga od ovih lica ako čini nasilje.

Svi gore navedeni razlozi usloveli su potrebu izmjena Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, do kojih je i došlo u Republici Srpskoj krajem 2012., a početkom 2013. godine i u Federaciji Bosne i Hercegovine kada su usvojeni novi zakoni.²¹ U Republici Srpskoj novim zakonom je propisano, u članu 2, da je osnovni cilj zakona zaštita žrtava nasilja u porodici, sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, kojim se krše Ustavom i zakonima zagantovana ljudska prava i slobode, dok je u Federaciji Bosne i Hercegovine, u članu 3. propisano, između ostalog, da će se međunarodni standardi koje je prihvatila Bosna i Hercegovina, a koji uređuju oblast nasilja u porodici, primjenjivati u svim slučajevima radi obezbjeđenja najefikasnije zaštite za žrtve nasilja u porodici. Navedeno upućuje na zaključak da su zakonodavci oba entiteta, već u uvodnom dijelu zakona, usmjerili sve subjekte koji su u obavezi sprječavati i suzbijati nasilje u porodici i štiti žrtvu da je žrtva u fokusu svih radnji koje preduzimaju i da sve članove zakona treba tumačiti i primjenjivati uzimajući u obzir interese žrtve.

Zakon Republike Srpske uveo je i institut hitne mjere zaštite žrtava nasilja u porodici: u članu 13. se propisuje da sud može, nezavisno od pokretanja bilo kakvog drugog, "redovnog postupka", u roku od 24 časa od podnošenja prijedloga za izricanje, a radi otklanjanja neposredne opasnosti, sprečavanja ponavljanja nasilja i garantovanja bezbjednosti žrtve, učinioca udaljiti iz stana i/ili mu zabraniti kontakt sa žrtvom. Pravo žrtve na posebnu podršku mjerom privremenog zbrinjavanja u sigurnoj kući propisuju oba zakona, i u Republici Srpskoj (čl. 15-20) i u Federaciji Bosne i Hercegovine (čl. 32-35). Oba zakona propisuju obavezu

---

²¹ Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 102/12 i Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 20/13.

vođenja evidencija i izvještavanja o preduzetim radnjama i mjerama, i propisuju obavezu dodatnog usavršavanja službenih lica koja primjenjuju Zakon.

Pored navedenih zakona, u Bosni i Hercegovini imamo još jedan bitan zakon koji zabranjuje nasilje koje se dešava u porodici, a to je Zakon o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine. U članu 6. ovog zakona zabranjuje se nasilje po osnovnu pola i izdvaja nasilje koje se dešava u porodici ili domaćinstvu. Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini²² nasilje u porodici ili domaćinstvu definiše se kao svako djelovanje kojim se nanosi ili može biti nanesena fizička, psihička, seksualna ili ekonomska šteta ili patnja, kao i prijetnja takvim djelovanjem koje sputavaju članove porodice ili domaćinstva da uživaju u svojim ljudskim pravima i slobodama u javnoj i privatnoj sferi života.

Nadalje, Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine članom 4. zabranjuje nasilničko ponašanje bračnog partnera ili bilo kojeg drugog člana porodice (stav 1) i posvećuje posebnu pažnju postupku zaštite od nasilja u porodici (član 380, stav 1), propisuje da su zaštitu od nasilničkog ponašanja dužni pružiti policija, organ starateljstva i sud za prekršaje (član 380, stav 2), kao i da je policijska uprava dužna odmah po prijemu obavještenja odstraniti i smjestiti u odgovarajuću ustanovu lice koje se nasilnički ponaša ili od kojeg prijeti takva opasnost (član 381), ali i propisuje novčane sankcije za pravna lica, odnosno ustanove koje ne odstrane osobu koja se nasilnički ponaša ili od koje prijeti takva opasnost (član 383, stav 1, tačka n).²³ Porodični zakon Brčko distrikta, na sličan način kao Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, zabranjuje nasilničko ponašanje u porodici (član 3) i postupak zaštite od nasilničkog ponašanja (čl. 288 i 289), te propisuje mogućnost izricanja novčanih sankcija za pravno lice, odnosno ustanovu koja ne odstrani lice koje se nasilnički ponaša ili od kojeg prijeti takva opasnost (član 290, stav 1, tačka j).²⁴ Porodični zakon Republike Srpske ne sadrži odredbe o nasilju u porodici.²⁵

Pored ustavnog i zakonskog okvira, institucije BiH i oba entiteta su donijeli i niz politika u vidu strateških dokumenata koji su usmjereni isključivo ili indirektno na prevenciju nasilja nad ženama. Ovdje je naročito značajno spomenuti Strategiju za prevenciju i borbu protiv nasilja u porodici u Federaciji BiH i Strategiju za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj kao

---

²² Zakon o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine - prečišćeni tekst, član 6., Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj 32/10.

²³ Porodični zakon FBiH, član 4. stav 1; član 380. stav 1 i 2, član 381., član 383. stav 1, tačka n, Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, br. 35/05 i 41/05.

²⁴ Porodični zakon Brčko distrikta, član 280., član 289., član 290., stav 1, tačka j, Službeni glasnik Brčko distrikta, broj 23/07.

²⁵ D. Petrić, N., Međunarodni pravni standardi u oblasti nasilja u porodici i pravna zaštita žrtava u Bosni i Hercegovini. SVAROG, (7), 2013., (89-104.) str. 98-99.

usko specijalizirane dokumente za ovu oblast, kojima se definira pravac djelovanja u prevenciji nasilja, te zaštiti žrtava i procesuiranju počinitelja. Pored ovih posebnih dokumenata, doneseni su i šire definirani i sveobuhvatni strateški dokumenti kojima se određuje strateški pravac u prevenciji nasilja nad ženama kroz ostvarivanje ravnopravnosti spolova (Gender akcioni plan BiH), ulogu žena u miru i sigurnosti (Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325), te niz strateških dokumenata koji su u cjelosti ili svojim pojedinim dijelovima usmjereni na promociju ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena, kao preduvjeta za prevenciju nasilja, kroz razvoj, zapošljavanje i socijalnu inkluziju. Nekima od ovih politika su obuhvaćene i pojedine višestruko ranjive grupe, kao što su žene koje pripadaju etničkim manjinama ili su u kategoriji populacije sa posebnim potrebama.²⁶

Uprkos svemu navedenom, ostaje problem sa bosanskohercegovačkom legislativom koji se ogleda u činjenici da ona još nije u potpunosti usklađena sa potpisanim i ratificiranim međunarodnim pravnim aktima i dokumentima.

Konkretno, riječ je o Istanbulskoj konvenciji²⁷ usvojenoj 11. maja 2011. godine koja se direktno tiče ove problematike. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope proglasila je ovu Konvenciju "standardom koji mijenja temelje" (groundbreaking law) upravo zato što državama pruža nov i detaljan međunarodnopravni okvir onoga što treba učiniti kako bi se ubrzalo iskorjenjivanje nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Nakon niza preporuka Vijeća Evrope o zabrani diskriminacije na osnovu spola i zaštiti od nasilja, koje su imale za cilj postavljanja zajedničkih ciljeva i minimuma zajedničkih standarda za države članice, ali nisu imale pravno obavezujući efekt, Konvencija predstavlja prvi pravno obavezujući akt Vijeća Evrope u oblasti sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama. Po svojoj prirodi, ovaj akt ne mora biti direktno primjenjiv u državama potpisnicama, ali zahtijeva posebno prilagođavanje zakonskih i institucionalnih okvira država potpisnica radi njene uspješne implementacije. Bosna i Hercegovina je 7. novembra 2013. godine postala 6. zemlja članica Vijeća Evrope koja je ratificirala Konvenciju i čime se obavezala na poduzimanje zakonodavnih i drugih mjera radi osiguranja pravnog, institucionalnog i organizacionog okvira za prevenciju nasilja nad ženama, zaštitu žrtava nasilja te kažnjavanje počinitelja nasilja.

---

²⁶ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period 2014.-2018., 2015., str. 11., dostupno na: http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2015/10/CAHVIO_Strategija.pdf, (15.3.2018.).

²⁷ Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence of 11 May 2011, CETS No.210.

Po pitanju prevencije nasilja, Konvencija nalaže državama potpisnicama da poduzmu potrebne zakonske i druge mjere za sprečavanje svih oblika nasilja koje pokriva opseg Konvencije od strane svih fizičkih ili pravnih osoba.

Pored prevencije, žrtvama je potrebna odgovarajuća zaštita od daljnjeg nasilja, potpora i pomoć kako bi nadvladale višestruke posljedice takvog nasilja te kako bi ponovno izgradile svoje živote. Konvencija obavezuje države potpisnice na pružanje adekvatne i efikasne zaštite žrtvama nasilja.

Poglavlje VI Konvencije normira istragu, krivično gonjenje i zaštitne mjere, te obavezuje države potpisnice na blagovremeno sprovođenje istrage i krivični postupak po zaprimanju prijave.

Usklađivanjem legislative na ovom pitanju postavio bi se bolji temelj za poboljšanje efektivnosti i brzine reagovanja sudskog sistema u BiH u slučajevima nasilja u porodici, tj. nad ženama. Po pitanju efektivnosti, urađeni su određeni koraci, kao npr. Priručnik za sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH iz 2014.²⁸ uz Dodatak priručniku za sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH iz 2016. godine.

Međutim, iskustvo i najbolje prakse su pokazale da je za uspješnu zaštitu žrtava nasilja i njihove djece neophodan multiresorni, integriran i sveobuhvatan sistem zaštite i podrške žrtvama nasilja koordiniran formalnim ili neformalnim mehanizmima. U BiH se intenzivno radi na uspostavi referalnih mehanizama za pružanje zaštite žrtvama nasilja u porodici. Referalni mehanizmi se još uvijek ne odnose na žrtve nasilja nad ženama u širem smislu, već na žrtve nasilja u porodici te služe kao instrumenti za kvalitetnu implementaciju zakona o zaštiti od nasilja u porodici u oba entiteta kroz usku saradnju i koordinaciju između svih subjekata zaštite. Multidisciplinarni pristup podrazumijeva zajedničke intervencije različitih institucija i profesija u rješavanju problema nasilja u porodici, a koordinacija multidisciplinarnog rada se uređuje kroz protokole o saradnji. U Federaciji Bosne i Hercegovine potpisano je osam kantonalnih protokola o međusobnoj saradnji kantonalnih institucija u pružanju pojedinih vidova pomoći žrtvama nasilja u porodici. Tim protokolima pristupilo je 72 posto općina u Federaciji Bosne i Hercegovine, dok u jednom broju općina postoje i lokalni protokoli.²⁹ Neophodno je napomenuti da protokoli o saradnji predstavljaju zakonsku obavezu predviđenu Zakonom o

---

²⁸ Bjeljac, R., et al., Priručnik - Sudska razmatranja slučajeva nasilja u porodici u BiH, CPU Printing company, Sarajevo, 2014., dostupno na: https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Nasilja_u_porodici_prirucnik_Final_Bos.pdf, (8.1.2018.)

²⁹ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Okvirna strategija za provedbu Konvencije o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini za period 2014.-2018., 2015., str. 17., dostupno na: http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2015/10/CAHVIO_Strategija.pdf, (15.3.2018.)

zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH članom 39., čime se zdravstveni i socijalni radnici, nastavnici, odgajatelji, medicinske, obrazovne i druge ustanove i organi, kao i nevladine organizacije, obavezuju “za područje jedne ili više općina potpisati protokol o saradnji kojim će se utvrditi međusobna prava i obaveze u postupku prijavljivanja slučajeva nasilja u porodici, pružanja zaštite žrtvama nasilja u porodici, kao i u radu s nasilnim osobama”.

Može se konstatovati da je domaći pravni okvir dosta sveobuhvatno i kvalitetno uređen, u nekim dijelovima postoje interna preklapanja ili neusklađenosti sa evropskim pravnim sistemima, ali dosljedna primjena postojećih zakonskih rješenja nudi dovoljno pravnih instrumenata za uspješnu zaštitu žrtava nasilja. Međutim, stvarna primjena pravnih aspekata zaštite od nasilja u porodici u BiH je nešto što u praksi izgleda dosta diskutabilnije.

4. Presjek stanja u Bosni i Hercegovini

Kada se govori o specifičnosti uzroka nasilja, oni mogu biti različiti i razlikuju se od slučaja do slučaja. Različiti oblici nasilja u porodici nad ženom, djetetom ili nekim drugim članom porodice u postratnom traumatiziranom bosanskohercegovačkom društvu postali su nerijetka pojava, koja uzima sve više maha generalno ne odnoseći se na određene profile porodica, odnosno na porodično stanje i status.

Sistematsko i učestalo fizičko, odnosno psihičko maltretiranje, te seksualno napastvovanje su neki od oblika ispoljavanja nasilja i patoloških stanja, ali daju se primijetiti i drugi oblici torture poput verbalnog vrijeđanja, zastrašivanja, prijetnje i ponižavanja žrtve.³⁰

Sudeći po podacima nadležnih institucija, kao i rezultatima istraživanja koje rade stručnjaci, kao i NVO, veoma je širok spektar uzroka koji dovode do nasilnog ponašanja u BiH. Neki od uzroka su opisani i idu od zlostavljanja u djetinjstvu nasilnika, niskog samopouzdanja, ličnog nezadovoljstva, do specifičnih pojava, kao što su narkomanija i ljubomora koje mogu da dovedu do nasilja, teškog povrjeđivanja, pa čak i do ubistva.

Nasilje nad ženama i djecom, kao i nasilje u porodici, jedan su od najvećih izazova bosanskohercegovačkog društva. To je problem koji je odnedavno izašao iz privatne u javnu sferu. Naime, dugo vremena se partnersko i nasilje u porodici u Bosni i Hercegovini sagledavalo kao privatna porodična stvar. Intervencija društva postala je intenzivnija u posljednjoj deceniji kada se razvila svijest da je sprečavanje ove vrste nasilja jedan od imperativa u oblasti zaštite ljudskih prava.³¹

U posmatranom periodu od 2005. do 2015. godine, a što je vidljivo iz navedenih grafikona i rezultata istraživanja Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo (u daljem tekstu MUP KS) na osnovu operativnih evidencija o prijavama nasilja u porodici, urađena je diferencijacija nasilja u porodici, u smislu podjele na oblike nanesenih povreda žrtvama. U praksi je vidljivo da su žrtve uglavnom žene i djeca, ali nisu isključeni ni slučajevi da su žrtve muškarci, što potvrđuje ranije navedena konstatacija da žrtve nasilja u porodici mogu biti svi članovi porodice suprug, supruga, djeca i dr.³² Trend nasilja nad ženama u porodici prema navedenim podacima koji su prikazani na slici 1, po osnovu nanošenja teških tjelesnih povreda raste iz godine iz godinu, te možemo reći da nasilje nad ženama dobija dozu eskalacije kroz

---

³⁰ Ženska mreža BiH, *Nasilje ne bira žrtvu*, 2016., dostupno na: <http://zenskamreza.ba/nasilje-ne-bira-zrtvu/> (14.4.2018.).

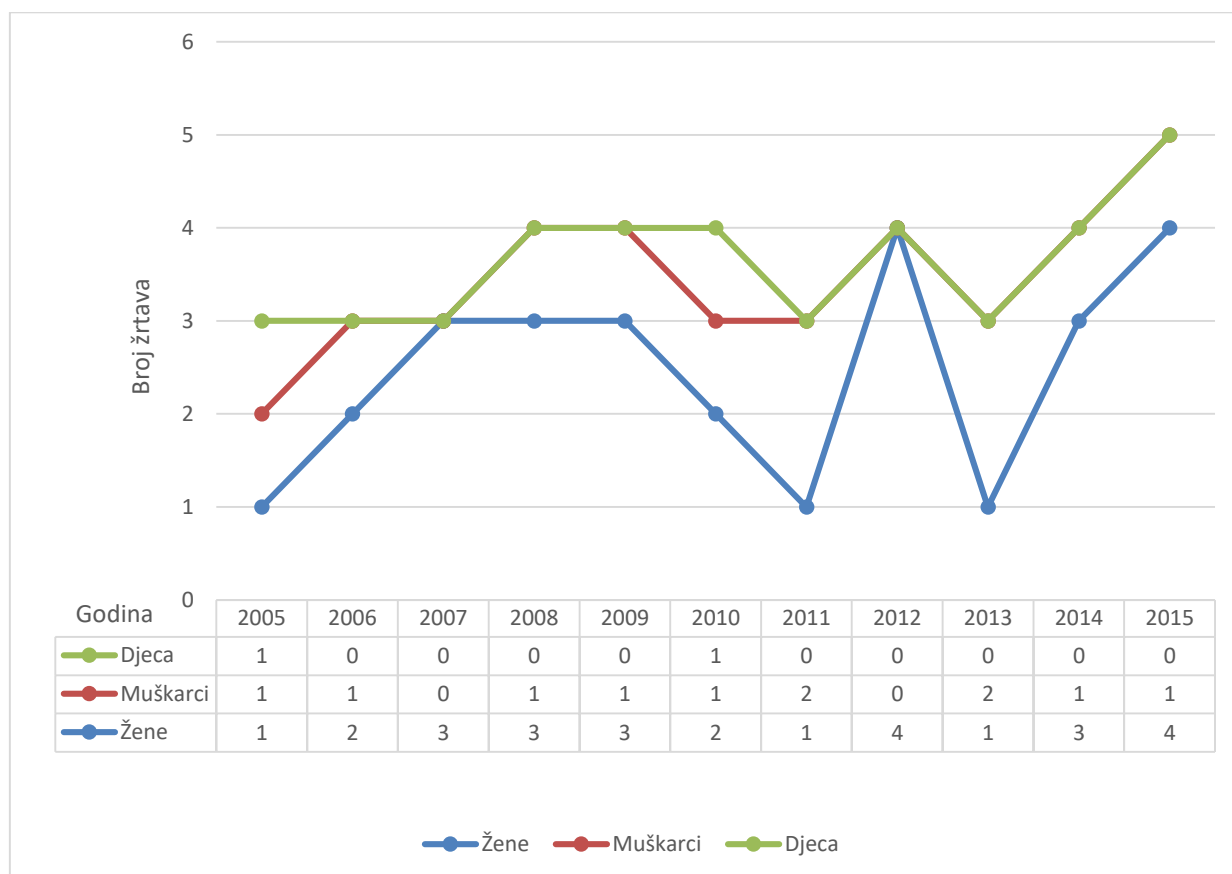
³¹ Frontal, *Porodično nasilje u BiH: Kad privatno postane javno*, Frontal.ba, 2013., dostupno na: <http://www.frontal.ba/novost/63466/porodicno-nasilje-u-bih-kad-privatno-postane-javno>, (14.3.2018.).

³² Ganija, H. *Pravni aspekti braka i nasilja u porodici*, (ISSN: 978-9958-640-62-9). Travnik, Univerzitet u Travniku, Pravni fakultet, 2016., str. 43.

kontinuirani rast nanesenih povreda. Taj rast ukazuje na to da i pored zakonskih primjena i niza akcionih planova, nivo nasilja nad ženama se ipak i dalje povećava. Teške tjelesne povrede se odnose na visok nivo ugrožavanja tijela druge osobe, što u nekim slučajevima može dovesti do smrti žrtve. Slika 1. pokazuje veliki porast teških tjelesnih povreda učinjenih ženama u 2012. i 2015. godini. Međutim, i sama varijabla trenda muškaraca i djece kao žrtava u određenom periodu je bila u porastu, te ne možemo reći da su ženama isključivo bile nanesene teške tjelesne povrede.

Prema ovim podacima, ono što možemo smatrati olakšavajućom okolnosti jeste činjenica da su djeci kao žrtvi nasilja u porodici u rijetko bile nanesene teške tjelesne povrede.

Slika 1: Nanesene teške tjelesne povrede prema podacima MUP-a

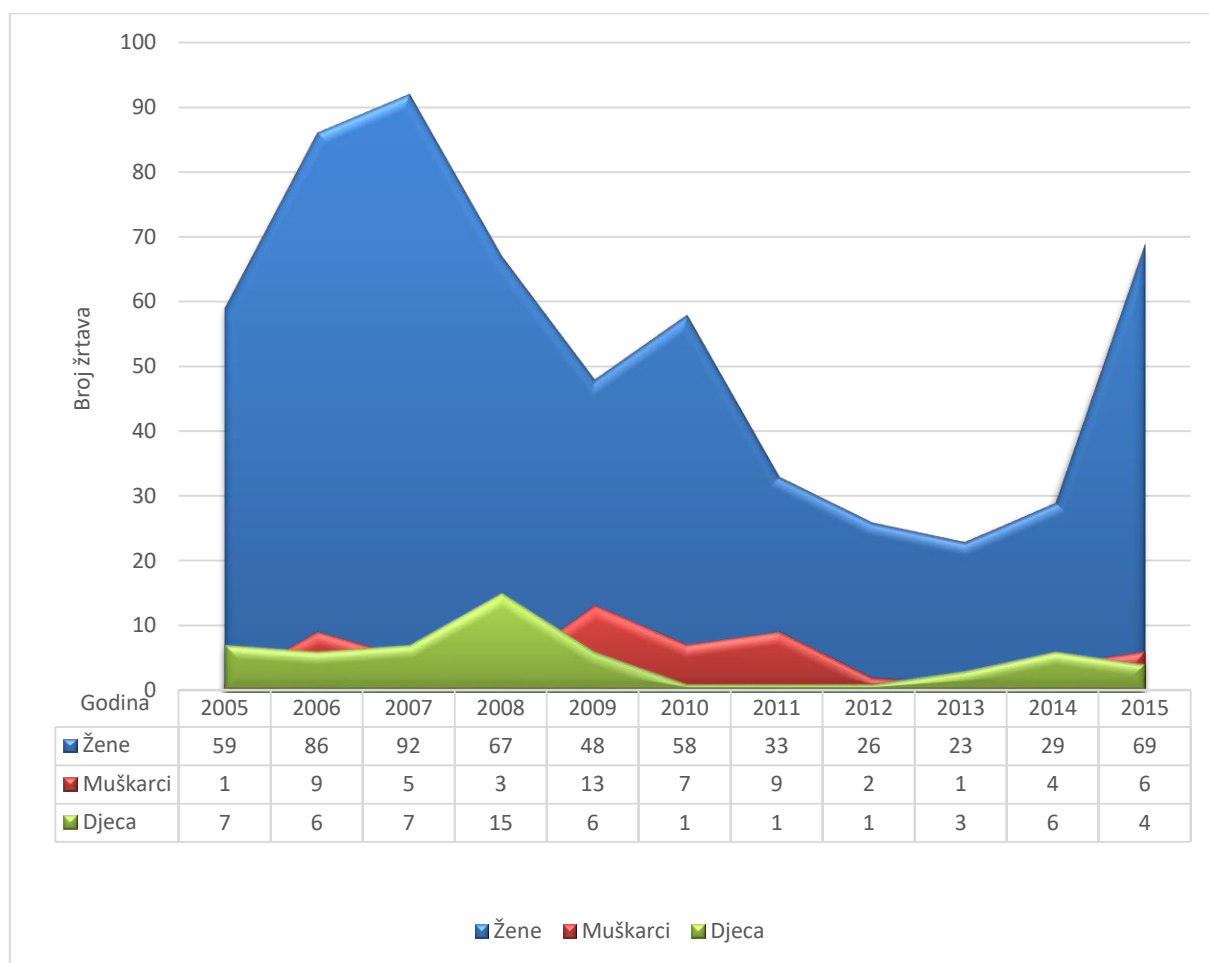

Izvor: Ganija, H. (2016.) *Pravni aspekti braka i nasilja u porodici*

Prema rezultatima navedenog istraživanja u periodu od 2005. do 2015. godine, došlo je do blagog smanjenja nasilja nad ženama, odnosno procenta nanesenih lakših tjelesnih povreda u iznosu od 0.7 posto, što je vidljivo na slici 2. U tom istom periodu trend nasilja nad muškarcima, odnosno nanošenja lakših tjelesnih povreda se povećao za 6.1 posto. Dok su i u

ovom slučaju, kao i u slučaju težih tjelesnih povreda, mnogo manje zastupljena djeca kao žrtve, te se broj nanesenih povreda djeci postepeno smanjivao.

Slika 2. Nanesene lakše tjelesne povrede prema podacima MUP-a

Izvor: Ganija, H. (2016.) *Pravni aspekti braka i nasilja u porodici*

Uzimajući u obzir postojeće podatke Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, s obzirom da je u periodu od 1996. do 2001. godine, prema rezultatima istraživanja Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, broj intervencija policije zbog zlostavljanja žena iznosio 27.961³³, možemo reći da je u našem društvu duboko ukorijenjeno rodno zasnovano nasilje. Tome u prilog idu činjenice iz gore navedenih podataka na slikama 1 i 2, upravo najveći broj žrtava u pogledu teških tjelesnih povreda, lakših tjelesnih povreda, kao i odlazaka u sigurnu kuću odnosi se na žene kao žrtve.

Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine i entitetski gender centri su u saradnji sa statističkim institucijama, a uz podršku UNFPA i UN WOMEN 2013. godine proveli

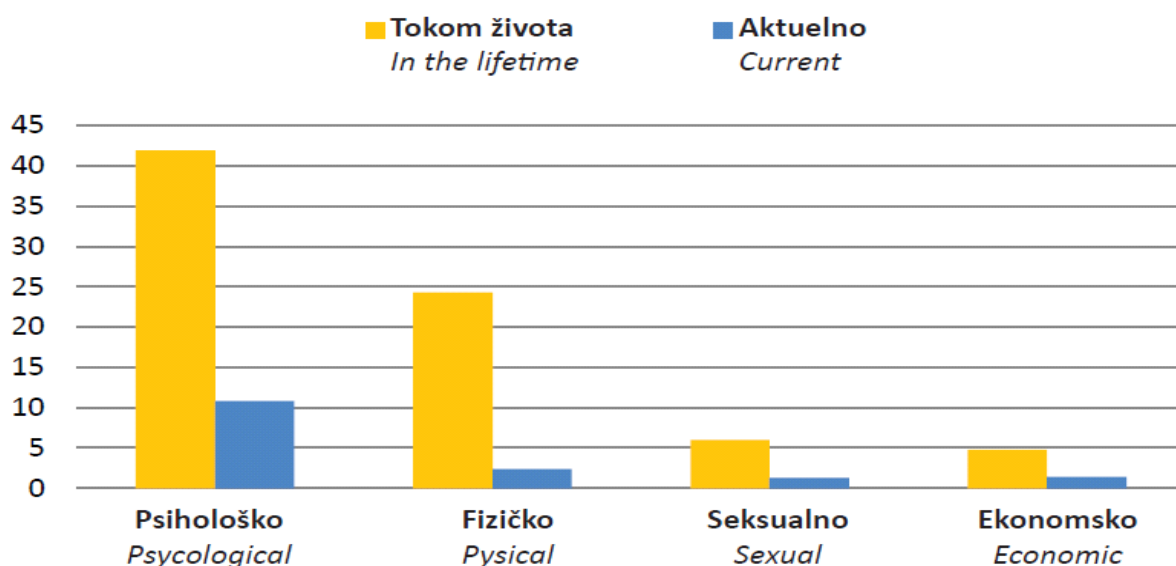
³³ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvješće o primjeni konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena u BiH, 2014., str. 19., dostupno na: <http://www.mhrr.gov.ba/PDF/default.aspx?id=524&langTag=bs-BA>, (24.3.2018.).

Studiju o rasprostranjenosti nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini.³⁴ Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 3.300 žena starijih od 18 godina, na teritoriji Federacije BiH i Republike Srpske, dok Brčko distrikt nije bio uključen. Prema navedenom istraživanju o rasprostranjenosti i pojavnosti nasilja nad ženama i nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, više od polovine žena iz uzorka (47.2% u BiH, 47.2% u FBiH i 47.3% u RS-u) doživjelo je bar neki oblik nasilja nakon što su navršile 15 godina.

Na slici 3 prikazana je stopa prevalencije ukupnog nasilja tokom posljednjih 12 mjeseci koji su prethodili istraživanju znatno je manja u odnosu na prevalenciju ukupnog nasilja nad ženama i iznosi 11.9% (12.7% u FBiH i 10.6% u RS-u). Rezultati tog istraživanja ukazuju na to da je u BiH psihičko nasilje najrasprostranjenije, sa ukupnom stopom prevalencije od 41.9% tokom života i 10.8% u posljednjih godinu dana, te da iza njega slijedi fizičko nasilje, sa stopom prevalencije na životnom nivou od 24.3%, a u posljednjih godinu dana 2.4%. Seksualno nasilje doživjelo je 6% žena, dok je ovakvo iskustvo u posljednjih godinu dana imalo 1.3% žena. Dok je za oblik ekonomskog nasilja tokom života doživjelo 4.8% žena, a u posljednjih godinu dana 1.4%.³⁵

Slika 3: Stopa prevalencije različitih oblika nasilja nad ženama

Izvor: Agencija za statistiku BiH – tematski bilten *Žene i muškarci u BiH, 2013.*

³⁴ Agencija za statistiku BiH, Tematski bilten: *Žene i muškarci u Bosni i Hercegovini*, TB 03, ISSN 1940-104X, 2013., str. 54., dostupno na: http://bhas.ba/tematskibilteni/BHAS_Zene_Muskarci_BH.pdf, (28.4.2018.).

³⁵ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Rasprostranjenost i karakteristike nasilja prema ženama u BiH, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, 2013., str. 50., dostupno na: http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/01/studija_prevalenca.pdf, (22.2.2018.).

Ipak, nepružanju zaštite doprinose i same žene – najčešće žrtve nasilja. U prvom redu su one nedovoljno educirane i neinformisane, pa ne znaju kome treba da se obrate radi pružanja preventivne zaštite i na koji način se mogu odbraniti od nasilničkog ponašanja.³⁶

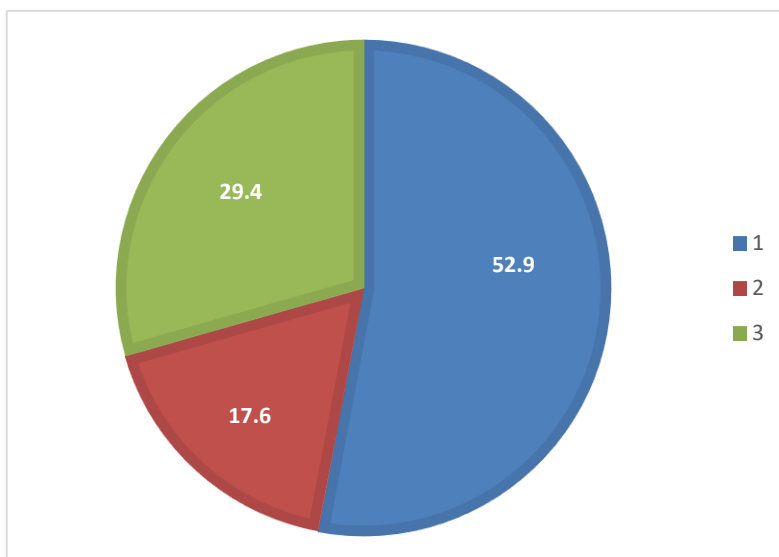
O tome koliko su uopšte građani Bosne i Hercegovine upoznati sa odredbama Zakona o zaštiti nasilja u porodici, te samim time i načinima zaštite od istoga, autor ovog rada sproveo je istraživanje na području nekoliko kantona i općina u BiH (Kanton Sarajevo, Hercegovačko-neretvanski kanton, Kanton 10, Zapadnohercegovački kanton, Unsko-sanski kanton, Banja Luka, Nevesinje, Trebinje i Istočno Sarajevo) sa uzorkom od 354 ispitanika, od toga 185 ispitanika ženskog spola, a 169 muškog spola, uzrasta od 18 do 65 godina. Od ukupnog broja ispitanika, preko 65 posto navodi kako je upoznato sa sadržajem Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Prema navodima tih ispitanika, skoro svaka druga osoba tokom svog života doživjela neki od oblika nasilja. Pored i vlastitog iskustva kao žrtve nasilja, 76.9% ispitanika to nasilje nije prijavilo nadležnim institucijama.

Problemu rasprostranjenosti nasilja nad ženama sigurno najviše i doprinosi neprijavlivanje nasilja u porodici, što za sobom vuče nemogućnost prevencije istog. Kao posljedica neprijavlivanja javljaju se nedostaci u prikupljanju podataka i nepostojanju detaljnog i sveobuhvatnog istraživanja ovog problema. Razloge za neprijavlivanje nasilja, žrtve mogu najprije pronaći u vrlo izraženom nepovjerenju naspram relevantnih institucija, ali i samog mehanizma zaštite žrtve nasilja. Ipak, najčešći razlozi neprijavlivanja nasilja u porodici jeste uvjerenje da je to privatna porodična stvar i da treba da ostane takva; osramoćenje žrtve i neprijatnost kod prijave nasilja; strah od osвете nasilnika; nastavak nasilja u snažnijoj formi; zbog djece itd. Ako se ulazi dalje u problem, sa psihološke strane imamo pojavu koja se nameće, a to je da većina žrtava ne doživljava svoju viktimizaciju kao kriminalitet. No, shodno rezultatima istraživanja autora rada, prikazanih na slici 4, kao razloge za neprijavlivanje nasilja nadležnim institucijama 52.9% je navelo (1) nepružanje zaštite žrtvi nasilja od daljeg zlostavljanja/nasilja, a (3) 29.4% neefikasnost podrške žrtvama nasilja. Dok je (2) 17.6%, odnosno 62 ispitanika navelo kao razlog neprijavlivanja nasilja - neadekvatan odgovor nadležnih institucija.

---

³⁶ Traljić, N. i Bubić S., *Bračno pravo*, I izdanje, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2007., str. 156.

Slika 4: Razlozi neprijavlivanja nasilja u porodici

Izvor: Vlastita ilustracija

Iako za Bosnu i Hercegovinu postoje određeni statistički podaci prema broju i vrsti nasilja u porodici, ti podaci su tek vrh ledenog brijega jer je mnogo veći broj slučajeva koji ostaju neprijavljeni. Ta situacija neprijavlivanja nasilja u porodici neminovno za sobom vuče nemogućnost prevencije istog.

Naime, prijavljivanje nasilja u porodici nije samo na žrtvi već je zakonski propisano i da drugi akteri imaju tu obavezu. Prema dokumentu *Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija*, koji je izradila Misija OSCE-a u BiH, navedeno je da uprkos ovim obavezama u skoro svim slučajevima žrtve su te koje podnose prijavu policiji. Nekoliko policajaca izjavilo je da su susjedi ili bliži srodnici prijavljivali nasilje u porodici, ali nijedan policajac s kojim je obavljen razgovor nije naveo da je prijava stigla od centra za socijalni rad ili medicinske ustanove. Nekoliko službenika u centrima za socijalni rad izjavilo je da su upoznati sa zakonskom obavezom da prijave nasilje u porodici policiji, ali se oni radije odlučuju da žrtvama savjetuju da pozovu policiju ukoliko to žele. Iako se neprijavlivanje od strane službene osobe smatra prekršajem, i može biti kažnjeno novčanom kaznom od 800,00 do 1.800,00 KM u Republici Srpskoj, a od 500,00 do 3.000,00 KM u Federaciji Bosne i Hercegovine.³⁷

Iako se nasilje, diskriminacija ili neki drugi oblik kršenja ljudskih prava može dogoditi svakome, bez obzira na spol, godine, boju kože, socioekonomski status ili nacionalnu

³⁷ Misija OSCE-a u BiH, *Nasilje u porodici – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u FBiH - Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija*, 2009., str. 11., dostupno na: <https://www.osce.org/bs/bih/118943?download=true>, (7.6.2017.).

pripadnost, ipak su žene, prema rezultatima mnogobrojnih istraživanja, procentualno najzastupljenije kao žrtve nasilja u porodici.

S druge strane, istraživanje o rasprostranjenosti i karakteristikama nasilja prema ženama u BiH je identificiralo nivo obrazovanja žena, ali i muškaraca kao jedan od najznačajnijih prediktora nasilja, barem u kontekstu partnerskih odnosa, čime se stavlja naglasak na važnost obrazovanja djevojčica, djevojaka i žena, ali i dječaka i muškaraca. Ovo se posebno odnosi na grupe sa određenim manjinskim statusima, npr. etničke manjine i osobe sa posebnim potrebama kojima prijete višestruka diskriminacija i neravnopravan pristup obrazovanju, kako na osnovu spola, tako i na osnovu njihovih manjinskih statusa.

5. Zaključak

Posmatrajući pravni i institucionalni okvir za prevenciju nasilja u porodici u BiH, može se zaključiti da u formalnom smislu BiH, FBiH i RS poduzimaju značajne mjere i aktivnosti na osiguranju poštivanja principa dužne pažnje, te ispunjavanju odredbe Istanbulske konvencije koje se odnose na zabranu diskriminacije na osnovu spola i manjinskih statusa, osiguranje zakonskog i institucionalnog okvira za prevenciju nasilja. Međutim, bez obzira na postignuti napredak u formalnom smislu i definiranim politikama, i dalje postoje problemi koji su s jedne strane vezani uz neusaglašenost zakona u različitim jurisdikcijama, u smislu inkriminacije nasilja i zaštite žrtava, ali većim dijelom za njihovu nedosljednu implementaciju i prepreke efikasnoj prevenciji nasilja nad ženama. Riječ je najvećim dijelom o preovladavajućem neprepoznavanju nasilja nad ženama kao akta kršenja ljudskih prava te kao šireg i alarmantnog društvenog problema. Takođe je prisutna i određena sporost i nedosljednost sudova koji veoma rijetko izriču mjeru obaveznog psihosocijalnog tretmana za počinioce nasilja, tako da u pojedinim slučajevima ni obučeni profesionalci za ovaj rad nisu iskorišteni.

Neshvatanje ozbiljnosti problema nasilja nad ženama je jednim dijelom i posljedica obrazovanja jer zakonodavstvo o obrazovanju predviđa principe nediskriminacije po svim osnovama, ali nastavni planovi i programi, te udžbenička politika nisu usmjereni na promoviranje ravnopravnosti spolova, zabranu diskriminacije, nenasilnu komunikaciju i rješavanje sporova. Programi su opterećeni rodnim stereotipima i nisu iskorišteni za podsticanje uloge dječaka i mladića u osiguranju ravnopravnosti spolova, niti kao resurs za odgoj novih generacija koje bi mogle živjeti bez nasilja, ili barem suštinski prepoznavati rodno zasnovano nasilje i boriti se protiv njega.

Nadalje, tradicionalna poimanja rodni uloga se u BiH manifestiraju kao prijatnija za veće učešće žena u procesima odlučivanja u političkim, društvenim i ekonomskim sferama života.

Dodatnu nepoznanicu predstavlja nepoznavanje efekata dosadašnjih programa prevencije, a zbog nepostojanja instrumenata procjene uspješnosti prevencije u odnosu na procijenjenu cijenu nasilja.

Nedostatak rodne jednakosti se ogleda i u činjenici da pravilno budžetiranje još uvijek nije u potpunosti zaživjelo u praksi, iako bi moglo, između ostalog, biti usmjereno na politike i programe prevencija nasilja nad ženama, obrazovanje žena i djevojčica radi postizanja veće ravnopravnosti, njihovo ekonomsko osnaživanje, te druge vidove prevencije.

Efikasna zaštita od nasilja u porodici jeste kompleksan i dugoročan zadatak i za njegovo sprovođenje potrebno je angažovati sve segmente društva, ne samo kroz međuresornu, već i kroz međusektorsku saradnju. Nevladine organizacije (NVO) imaju višegodišnje iskustvo u podizanju svijesti javnosti o problemima nasilja, pružanja pomoći žrtvama i njihovom zbrinjavanju, te predstavljaju značajan resurs koji institucije treba da prepoznaju, strateški iskoriste i naprave konkretne planove za saradnju.

DOMESTIC VIOLENCE THROUGH THE LEGAL FRAMEWORK IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary: In Bosnia and Herzegovina due to traditional national roots of gender stereotypes in the social and cultural structure of BiH society, perceives domestic violence as a corrective measure and the matter of private life. The problem of domestic violence thus regenerates and continues due to the denial and silence of most members of the society, as well as the unsystematic and inconsistent approach to this problem of relevant state institutions. One of the key problems is the lack of systematically collected and available data on the number of cases of domestic violence, which would then be used to raise awareness of the public and state authorities about this problem and the need for its urgent resolution.

Regardless of the relatively satisfactory legal framework in Bosnia and Herzegovina, the lack of adequate application in practice prevents effective protection and does not provide security to the injured parties, or victims of domestic violence. For these reasons, there is a certain level of lack of confidence in the work of the relevant safeguards, which is why a large number of victims shy away from reporting an act of violence against them. A large number of

those victims who report violence, in many cases, use their right not to testify against the perpetrators, thus creating a vicious circle of violence.

During the research, the legal aspects of domestic violence in terms of positive law, substantive laws and conventions ratified by Bosnia and Herzegovina, under the Istanbul Convention, were also addressed. The States Parties to the Convention are committed to the implementation of its provisions, which in some cases requires the adoption of new laws and the provisions of the existing laws in a given country.

According to the research results of this paper, the biggest problem of domestic violence is the non-reporting of violence by the victim of violence, and the inadequate response of the relevant institutions towards needs of the victim of violence. It is necessary to point out perceived shortcomings, in order to contribute to the prevention of creating a "vicious circle", where society did not provide adequate help for the victim in time. Therefore there is a possibility that the victim later becomes the abuser or perpetrator of violence, ie perpetrator of violence can develop the attitude that violence is acceptable and can be correlated with other negative social phenomenon.

The methods that will be used in the preparation of this work are: method of comparison and analysis, method of content analysis, test methods, that is, surveys and statistical method.

Key words: *Violence, Family, Violence against women, Legislation response to violence, Protection against domestic violence.*